

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1913 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἐφαρμόζον τὴν θεμελιώδη κανονικήν ἀρχήν Του, «τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἴωθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς», ἐξησφάλισε τὴν νομοκανονικὴν ὑπόστασιν τῶν μητροπόλεων τοῦ μακεδονικοῦ χώρου ἐν καιρῷ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τούτου ἐκ τοῦ δθωμανικοῦ ζυγοῦ κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους τῶν ἑτῶν 1912 καὶ 1913.

Οὕτω, αἱ μητροπόλεις τῆς κυρίως Μακεδονίας, αἱ ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας εὑρεθεῖσαι¹, ὡς καὶ τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἡπείρου², τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους³ καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης⁴, ἐχειραφετήθησαν τὸ 1928 διὰ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν» καὶ διὰ τοῦ νόμου 3615 «Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»⁵.

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω χειραφέτησις αὕτη συνιστᾶ ἰδιόμορφον νομοκανονικὸν καθεστώς, κατὰ τὸ ὅποιον αἱ μητροπόλεις αὗται ἔξακολουθοῦν νὰ ἀνήκουν μὲν δργανικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διοι-

1. Αἱ μητροπόλεις τῆς Μακεδονίας, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἰναι ἐν συνόλῳ 21: α) Βεροίας καὶ Ναύστης, β) Γρεβενῶν, γ) Δράμας, δ) Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας, ε) Ἐλευθερουπόλεως, στ) Σιχνῶν καὶ Νευροκοπίου, ζ) Θεσσαλονίκης, η) Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρούς καὶ Ἀρδαμερίου, θ) Κασσανδρείας, λ) Καστορίας, ια) Κίτρους, ιβ) Λαγκαδᾶ, ιγ) Πολυανής καὶ Κιλκισίου, ιδ) Σερβίων καὶ Κοζάνης, ιε) Σερρῶν καὶ Νιγρίτης, ιστ) Σιδηροκάστρου, ιζ) Σισανίου καὶ Σιατίστης, ιη) Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ιθ) Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας, κ) Σταυρουπόλεως καὶ Νεαπόλεως καὶ κα) Καλαμαριᾶς καὶ Νέας Κρήνης. Αἱ δύο τελευταῖαι ἴδρυθησαν τὸν Μάϊον τοῦ 1974.

2. Αἱ μητροπόλεις τῆς Ἡπείρου, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928, εἰναι 4: α) Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτος, β) Ἰωαννίνων, γ) Νικεπόλεως, Πρεβέζης καὶ Φιλιππιάδος καὶ δ) Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου.

3. Αἱ μητροπόλεις τοῦ Ἀρχιπελάγους, αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἰναι 5: α) Λήμου, β) Μηθύμνης, γ) Μυτιλήνης, δ) Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ ε) Χίου.

4. Αἱ μητροπόλεις τῆς Δυτικῆς Θράκης, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ιδίας Πράξεως, εἰναι 4: α) Ἀλεξανδρουπόλεως, β) Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος, γ) Μαρωνείας καὶ δ) Ξάνθης.

5. Τὰ κείμενα τῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ τοῦ Νόμου 3615 εἰς τὸ ἔργον: Κίτρον, Βαρύτας Τζατζάτον, Ἡ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1967, σ. 52-59 καὶ 163-165.

κοῦνται δμως ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ δὴ κατὰ παρακλητικὴν ἐντολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τρόπον «ἐπιτροπικὸν» καὶ ὑπὸ ὥρισμένους «γενικοὺς ὅρους», συμφώνως πρὸς τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Πρᾶξιν τοῦ 1928¹.

Αἱ μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ἐνεσωματώθη εἰς τὸ «Ἡνωμένον Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων», ἔξεχωρήθησαν ὑπὸ Αὐτοῦ διὰ τῆς νομοκανονικῆς δόσης εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Οὕτω, ἀντιπροσωπίᾳ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῶν Σέρβων καὶ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μετέβη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1919 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν², διὰ νὰ ζητήσῃ πρῶτον τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ δεύτερον τὴν κανονικὴν χειραφέτησιν πασῶν τῶν μητροπόλεων τοῦ Βασιλείου τούτου³, αἱ δόσαι μέχρι τοῦ 1913 εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου⁴. Αἱ μητροπόλεις αὗται τῆς Βορείου Μακεδονίας, πλὴν τῶν ἄλλων ἐν Σερβίᾳ⁵, ἥσαν τέσσαρες: Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Στρωμνίτσης καὶ τμῆμα τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς⁶ (χάρτης 1).

1. Περὶ τοῦ νομοκανονικοῦ καθεστώτος τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος βλ. εἰδικότερον Κ. Β α β ο ύ σ κ ο ν, «Ἡ νομοκανονικὴ ὑπόστασις τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν, Θεσσαλονίκη 1970 (ἐπανέκδοσις 1972).

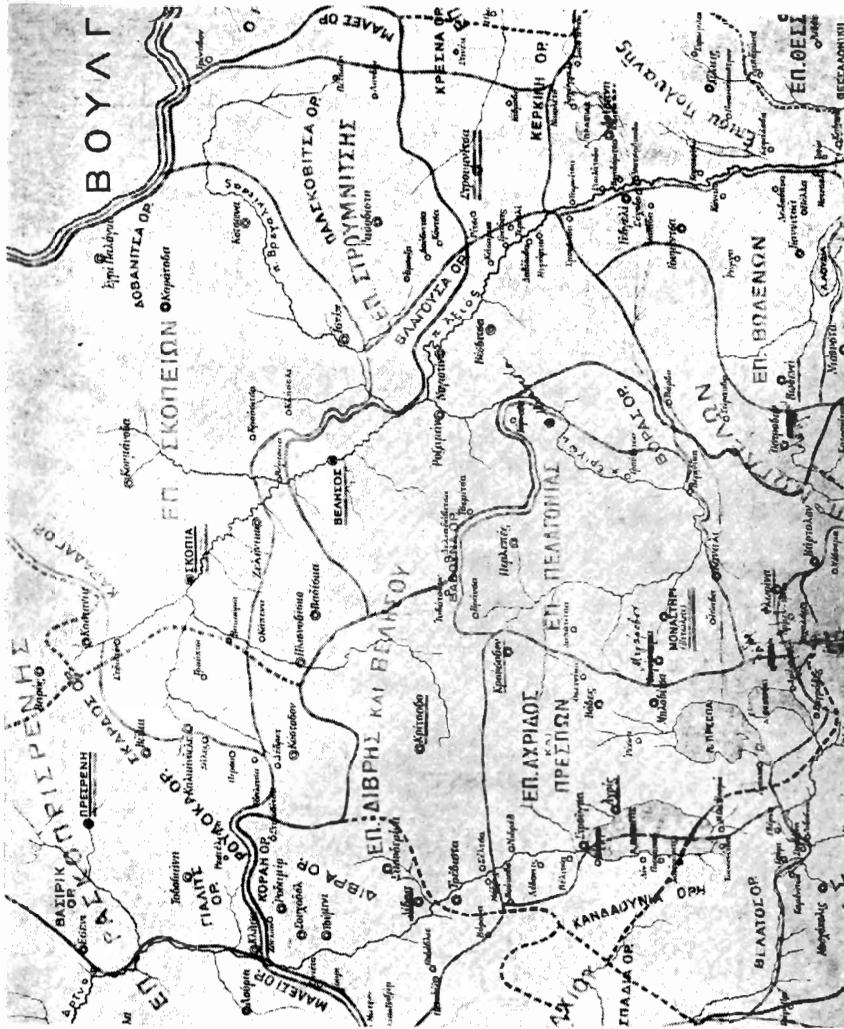
2. Ἡ ἀντιπροσωπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν: P. Gavrilović, C. Mitrović, S. Ljubobratić, T. Popović, τοῦ ἵερέως St. Dimitrijević καὶ τοῦ διακόνου E. Piperković. Bλ. D. Ilijevska, Avtokefalnosta na Makedonskata Pravoslavna Crkva (=Τὸ ἀὐτοκέφαλον τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας), Skopje 1972, σ. 102-103. Σχετικάς πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει διαπραγματεύσεων βλ. εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 3 (1919), σ. 515 καὶ 585-586.

3. R. Gruskić, Srpska Patrijaršija (=Τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον), «Narodna Enciklopedija», τ. 4 (1929), σ. 354-355. Πρβλ. καὶ D. Stranjkovic, Ujedinjenje Srpske pravoslavne crkve i obnova Pećke patrijaršije 1918-1922 (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου 1918-1922), «Glasnik Srpske Pravoslavne Crkve», τ. 4 (1962), σ. 143, D. Petrovic, Ujedinjenje Srpske Crkve i obnova Patrijaršije (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου), «Srpska Pravoslavna Crkva», σ. 361-368 καὶ Α. Αγγελόπουλος, «Ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 266-268.

4. Bλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» τ. 4 (1920), σ. 602.

5. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 αἱ χειραφετηθεῖσαι μητροπόλεις τοῦ Πατριαρχείου ἐκτὸς τῆς Βορείου Μακεδονίας ἥσαν τῶν Σκοπίων εἰς Παλαιὰν Σερβίαν, Βοσνίας, Ἐρσεκίου, Σβορνίκου καὶ Βανιαλούκας-Βιχάτσης εἰς Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην.

6. Τὰ ἐπίσημα πατριαρχικὰ κείμενα τοῦ 1920 καὶ 1922 ὅμιλον ἐσφαλμένως περὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς εἰς τὰς ὑπὸ ἐκχώρησιν ἐπαρχίας, διότι τὸ βόρειον τμῆμα μόνον τῆς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας μετά τῆς ἔδρας αὐτῆς, τῆς Δοϊράνης, περιελήφθη εἰς τὰ νέα σύνορα τῆς Σερβίας. Τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς, ἐντὸς τῶν νέων ἑλληνικῶν συνόρων μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους συμπεριληφθέν, συνιστᾶ μὲ ἔδραν τὸ Κιλκίς

Χάρτης 1. Άι μητροπόλεις Άγριδος, Βελριδού, Βελριδού, Πελαγονίας και Στρομνίτης
εἰς Β. Μαχεδονίων και Σκοτίων και Ρασκοπορσένης εἰς Σεβίαν

(Αρχειον Ε.Μ.Σ)

Κατόπιν σχετικῶν διαπραγματεύσεων ὑπεγράφη τὴν 17 Μαρτίου 1920 ἀρμοδίως Σύμβασις μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τὴν δὲ ἐπομένην (18 Μαρτίου 1920) ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου ἡ Συνοδικὴ Ἀπόφασις πρῶτον τῆς χειραφετήσεως τῶν εἰς τὴν Σερβίαν περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Βόρειον Μακεδονίαν καὶ τὴν Σερβίαν καὶ δεύτερον τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τοῦ Καρλοβικίου καὶ τῶν δύο Δαλματικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ζάρας καὶ τοῦ Καττάρου εἰς μίαν «Αὐτοκέφαλον Ἡνωμένην ὄρθδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων»¹.

Ἡ χειραφέτησις αὕτη, ὡς προελέχθη, ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἐν Σερβίᾳ νέων τοπικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχαίαν κανονικὴν ἀρχὴν καὶ τάξιν τῆς διευθετήσεως καὶ προσαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως πρὸς τὰς ἐκάστοτε πολιτικὰς καὶ ἐδαφικὰς μεταβολὰς διὰ λόγους πρακτικῆς ὀφελείας «τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστωνύμῳ λαῷ»².

Ἡ ἀνωτέρω Ἀπόφασις, ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ μητροπολίτου Προύσης Δωροθέου, καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου³, ἀντικατεστάθη ἀργότερον διὰ τοῦ κανονικοῦ Πατριαρχικοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τῆς 19 Φεβρουαρίου 1922 (εἰκ. 1), τοῦ Πατριάρχου Μελετίου Δ'⁴. Διὰ τοῦ τόμου τούτου πρῶτον ἀνεγνωρίζετο ἡ Ἡνωμένη Σερβικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ τὰς προεκταθείσας δύο προϋποθέσεις καὶ δεύτερον ἀνασυνιστάτο τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ ἐπίσημος τελετὴ παραδόσεως τοῦ Τόμου τούτου ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἀντιπρο-

τὴν ἐπαρχίαν Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, ὡς μίαν τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν. Λεπτομερέστερον βλ. Ἀ. Ἀγγελοπούλου, Αἱ ξέναι προπαγάνδαι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πολυανῆς κατὰ τὴν περίοδον 1870-1912, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 125, ἔνθα λεπτομερῆς χάρτης τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς (χάρτης 2).

1. Τὸ πλῆρες κείμενον τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 βλ. εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 4 (1920), σ. 602-603.

2. Αὐτόθι, σ. 602: «...Τάξις καὶ ἔθος κανονικὸν ἐστι τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οἰκονομεῖν καὶ συμβιβάζειν πρὸς τὰς συμβαινούσας πολιτικὰς μεταβολὰς καὶ πρὸς τὴν τούτων καὶ ταῦτα κατάστασιν ἀπὸ προνοίας κατὰ τὸ προσῆκον προσαρμόζειν καὶ διευθετεῖν χάριν τε τῆς ἀπροσκόπτου καὶ λυσιτελεστέρας αὐτῶν διεξαγωγῆς καὶ εἰς μείζονα τὴν ὀφέλειαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστωνύμῳ λαῷ».

3. Αὐτόθι, σ. 603: «Ο Καισαρείας Νικόλαος, ο Κυζίκου Κωνσταντῖνος, ο Ἄμασειας Γερμανός, ο Πισιδείας Γεράσιμος, ο Ἀγκύρας Γερβάσιος, ο Αἶνου Ἰωακείμ, ο Βιζύης Ἀνθιμος, ο Σηλυβρίας Εὐγένιος, ο Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀγαθάγγελος, ο Τυρολόης καὶ Σερεντίνου Νικηφόρος, ο Δαρδανελλίων καὶ Λαμψάκου Εἰρηναῖος».

4. Βλ. τὸ κείμενον τοῦ Τόμου εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ εἰς σερβικὴν μετάφρασιν εἰς «Glasnik Srpske Pravoslavne Crkve», τ. 4 (1962), σ. 143-145 καὶ «Pravoslavlje», 83-84 (1970), σ. 14, φωτοτυπίαν δὲ τοῦ ίδιου εἰς D. Ilievski, Avtokefalnosta, ᷂.α., σ. 96 καὶ ἐνταῦθα.

Eικ. 1. Ο Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος του 1922 περὶ τῆς κανονικῆς χειροφετήσεως τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας

σωπίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Γερμανὸν Καραβαγγέλην εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Βελιγραδίου τὴν 2 Ἀπριλίου 1922 (εἰκ. 2, 3). Τὴν κανονικὴν ταύτην χειραφέτησιν ἀνεγνώρισαν ἄπασαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι¹.

Ἡ νομοκανονικὴ αὕτη ρύθμισις τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας, ἀποδεκτὴ ὑπὸ συμπάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀμφισβήτησεως ἀπὸ μέρους τῶν αὐτονομιστικῶν καὶ ἔθνικιστικῶν κύκλων τῶν Σκοπίων μετὰ τὸ 1944, ὅτε ἡ Ἀρχῇ εἰς Γιουγκοσλαβίαν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κ.Κ. τῆς χώρας ταύτης καὶ ἴδρυθη ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας» μὲ συνέπειαν καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικὴ χειραφέτησις νὰ ἐμπλακῇ εἰς τὰ δίκτυα τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος τοῦ Κ.Κ.Γ. ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος. Ἡ πολιτικὴ αὕτη συνίστατο, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἴδρυσιν ἵδιας ἔθνικῆς ὁμάδος εἰς τὴν Νότιον Γιουγκοσλαβίαν, τῆς «μακεδονικῆς», μὲ δλα τὰ χαρακτηριστικὰ ἔθνους (ἔθνικὴ συνείδησις, γλῶσσα, διοίκησις, παραδόσεις, Ἐκκλησία κ.λ.), ἐντὸς τῶν πλαισίων πάντοτε τοῦ ἔνιαίου γιουγκοσλαβικοῦ κράτους². Εἰς τὸ γενικότερον πλαίσιον τῆς μεταπολεμικῆς γιουγκοσλαβικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἐντάσσεται καὶ ἡ νέα ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῶν Σκοπίων, ἡ ὅποια ἡκολούθησεν, δλως ἔθνοφυλετικήν, ἀντικανονικὴν καὶ ἀναληθῆ ἱστορικῶς πορείαν ὡς ἀκολούθως.

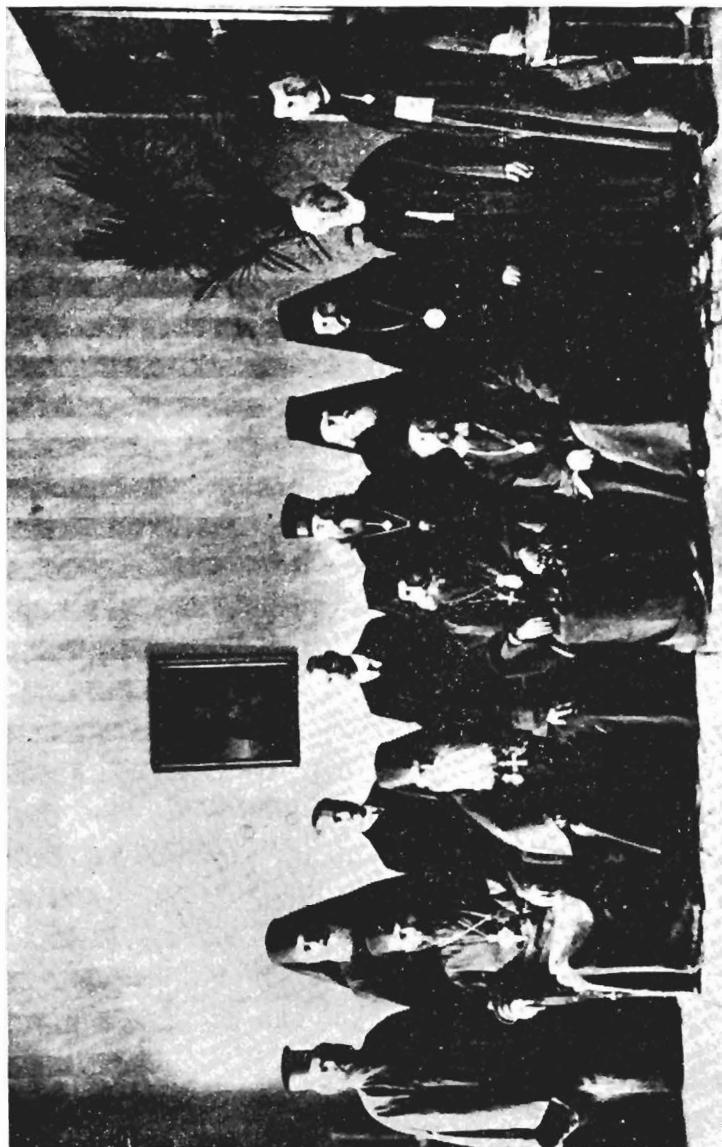
Αἱ προσπάθειαι ἀπὸ τοῦ 1944 κ.ξ. ἴδρυσεως ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας εἰς τὰ Σκόπια, τῆς λεγομένης «Μακεδονικῆς», ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς νεοκόπου ἔθνοτητος εἰς τὴν «Λαϊκὴν Δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας», ἐρείδονται ἐπὶ φυλετικῶν ἀξιώσεων καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν³. Ἄλλὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ εἶναι γνωσταὶ μόνον τοπικαί, δηλαδὴ ἐντὸς γεωγραφικῶν δρίων περιλαμβανόμεναι, καὶ οὐχὶ ἔθνικαι Ἐκκλησίαι⁴. Ὁ

1. R. Grujić, ᷂.ἀ., σ. 355. D. Stranjaković, ᷂.ἀ., σ. 143 καὶ D. Petrović, ᷂.ἀ., σ. 267-268.

2. D. J. Slijepčević, *The Macedonian Question*, München 1958, σ. 243-248. Ch. Papastathis, *L'autocéphalie de l'Église de la Macédoine Yougoslave*, εἰς «Balkan Studies», τ. 8 (1968), σ. 151-154. A. Agiiloπoύloυ, Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς «Μακεδονικῆς» Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Ιεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς «Δελτίον Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας», τ. 15 (1967), σ. 47-49. D. Ilievska, *Avtokefalnosta*, ᷂.ἀ., σ. 119 κ.ξ. E. Kwofoń, *Η Μακεδονία στὴν γιουγκοσλαβικὴ ἱστοριογραφία*, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 5-9.

3. Τὰ ἐπίσημα κείμενα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ἀλλὰ καὶ αἱ σχετικαὶ ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τῶν Σκοπίων ἐμπνέονται ἀπὸ σαφεῖς φυλετικάς ἀρχάς. Bł. D. Ilievska, *Smislata na nekoi otpori protiv autokefalijata na Makedonskata Pravoslavna Crkva* (= «Η ἐννοια ἀντιδράσεων τινῶν κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»), Skopje 1970. Τοῦ αὐτοῦ, *Avtokefalnosta*, ᷂.ἀ., σ. 121-126.

4. Πρβλ. τὴν Προεισαγωγικήν *Ἐκθεσιν* κατὰ τῆς ἐτεροδιασκαλίας τοῦ φυλετισμοῦ, τὴν ὅποιαν ἔξεπόνησεν εἰδικὴ ἐπιτροπὴ συσταθεῖσα ὑπὸ τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872

Eἰκ. 2. Ὁ Ἐξαρχός τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μητροπολίτης Ἀμασίας Γεωργὸς Καραβαργέλης ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισήμου παραδόσεως τοῦ τάμων τοῦ 1922 εἰς Βελγράδο

Εἰκ. 3. Ὁ μητροπολίτης Βελιγραδίου Δημήτριος Pavlović, πρῶτος πατριάρχης τοῦ ἀνασυσταθέντος Σερβικοῦ Πατριαρχείου 1920-1930

φυλετισμός¹ ᔁχει υπόστασιν είς πολυεθνή κράτη άπό πολιτειακής και κοσμικής πλευρᾶς, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν δμως «ἔστι τι ξένον καὶ δλως ἀδιανόη-

πρὸς αἰτιολογίαν τοῦ δρου περὶ φυλετισμοῦ. 'Ἐν αὐτῇ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκθεσις διαφωτίζουσα τὴν ἐτεροδιασκαλίαν τοῦ φυλετισμοῦ», δίδεται ἡ κάτωθι ἐρμηνεία περὶ τοπικῶν Ἐκκλησιῶν: «...πᾶσαι αἱ ἀπὸ ἀρχῆς κατὰ μέρος συστᾶσαι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἡσαν τοπικαὶ, τοὺς πιστοὺς ὥρισμένης πόλεως ἢ ὥρισμένης τοπικῆς περιφερείας περιλαμβάνουσαι ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἔθνικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνυμοῦνται. 'Ἐν πρώτοις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλήμ συνέκειτο, ὡς γνωστόν, ἐξ Ιουδαίων καὶ προστηλύτων ἐκ διαφόρων ἔθνῶν· ὧσαύτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ρώμης καὶ αἱ λοιπαὶ ἐξ Ιουδαίων καὶ ἔθνικῶν αἱ πλείους ἀπητηζόντο. 'Ἐκάστη δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν δλον τι συμπαγές καὶ ἀδιαιρέτον· ἐκάστη ἀνεγνώριζεν ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἀπαντας Ιουδαίους τῷ γένει υπάρχοντας· ἐκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἄνευ τινὸς φυλετικῆς διακρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ Ἰστορία τῆς Ἰδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. 'Ο αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετά τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι, ἡ ταῖς τῶν διοικήσεων Ἐκκλησίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατούσης πολιτικῆς διαιρέσεως ἢ ἐξ ἄλλων ἴστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων Ἐκκλησιῶν συνέκειτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε χάριτι θείᾳ διατηρούμεναι Ἐκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰσιν Ἐκκλησίαι τοπικαὶ, τούτεστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν δρίων περιλαμβανόμεναι καὶ οὐχὶ ἔθνικαί· διὸ καὶ προσωνυμοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν ἔθνῶν, ἐλλήνων φερ' εἰπεῖν, αἰγυπτίων, σύρων, ἀράβων, βλάχων, μολδαυῶν, βουλγάρων καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμιέζ ἐν τοῖς κλίμασι τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων κατοικούντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτευούσης πόλεως. Τοιαῦται ἡσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου... τούτεστιν ἡσαν Ἐκκλησίαι ἐντὸς δρίων διαγεγραμμέναι καὶ οὕτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν, οὕτε πλήρωμα περιείχον ἐξ ὁμοφύλων πάντων καὶ δομογλώσσων. Αἱ δὲ μεταγενέστεραι ἐκφράσεις Ἐκκλησία λατινική, ἐλληνική, ἀρμενική κτλ. δηλοῦντιν ἐν γένει οὐχὶ διάκρισιν ἔθνους, ἀλλὰ διαφορὰν δόγματος. Παρομοίως Ἐκκλησία τῆς Ἐλλάδος, τῆς Ρωσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ἡ καταχρηστικώτερον Ἐκκλησία ἐλληνική, ρωσική, σερβική κτλ. σημαίνουσιν Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους, ἡ ἡμιανεξαρτήτους, ἐν ἐπικρατείαις αὐτονομούμεναις ἢ ἡμιανεξαρτήτοις, καὶ ἔχουσιν ώρισμένα δρια, αὐτὰ τὰ τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας... συνέστησαν δὲ οὐχὶ λόγῳ ἔθνικότητος, ἀλλὰ πολιτικῆς καταστάσεως...». Μ. Γεδεών, «Ἐγγραφα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (1852-1873), Κωνσταντινούπολις 1908, σ. 405-407.

1. 'Ἐπι τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω Ἐκθέσεως περὶ τῆς ἐτεροδιασκαλίας τοῦ φυλετισμοῦ, ἔθνοφυλετισμός ἀπὸ κοσμικῆς πλευρᾶς είναι «ἡ λόγῳ διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἢ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ' ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων δμοχώρων τε καὶ δμοταγῶν», ἀπὸ δὲ ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς φυλετισμός είναι «ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίων φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν, πάντας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἐτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ ὑπὸ μόνον δμοφύλων ποιμένων διοικουμένων», κατὰ δὲ τὸν δρον τῆς Συνόδου τοῦ 1872 φυλετισμός σημαίνει «τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἔθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ» (αὐτόθι, σ. 405 καὶ 429).

τον», εἰσάγων «τὸ κακὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατατομῆς, συγχύσεως καὶ διαλύσεως μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν», ἐρχόμενος οὕτω εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν οὖσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δοπία εἶναι κοινωνία πνευματική, πρωρισμένη νὰ συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα¹. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν δόπον ὁ φυλετισμὸς καταδικάζεται ώς αἴρεσις ὑπὸ τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872, οἱ δὲ διπάδοι ταύτης ώς Σχισματικοῖ².

Ἡ κατὰ τὸ 1967 αὐτοανακήρυξις τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τῶν Σκοπίων, ἐν Σερβίᾳ, εἰς αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν ὑπὸ τίνος κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως (17 Ιουλίου τοῦ 1967)³ τῇ συμπαραστάσει τῆς Πολιτείας⁴ ἔχει πραξικοπηματικὸν καὶ δλως ἀντικανονικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον τὸ αὐτοκέφαλον μιᾶς Ἐκκλησίας δὲν παρέχεται ὑπὸ κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως⁵ καὶ τῆς πολιτικῆς ἔξου-

1. Αὐτόθι, σ. 405 καὶ 412.

2. Αἱ δύο ἀποφάσεις τοῦ "Ορου τοῦ 1872 εἶναι αἱ ἔξῆς: «...ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα.

Α) Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντες καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμὸν τούτεστιν τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἔθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ώς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς Ἱεροῖς τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν...

Β) Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνῳδὰ τοῖς Ἱεροῖς κανόσιν, ἀλλοτρίους τῆς μιᾶς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο Σ χ ι-σ μ α τ ι κ ο ὑ ζ. Ἐπομένως, τοὺς ἀποσχίσαντας ἐαυτὸν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἰδίον θυσιαστήριον πήξαντας, καὶ ἴδιαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους... ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ώς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ Ἱεροπραξίας κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, κηρύττομεν Σ χ ι σ μ α τ ι κ ο ὑ ζ καὶ ἀλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» (αὐτόθι, σ. 429-430).

3. ΙΙ i e v s k i, ἔ.ἄ., σ. 160 κ.ἔ.

4. Κατὰ τὴν κοινὴν συνεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Σκοπίων Δοσιθέου καὶ τὸν περὶ αὐτὸν ἐπισκόπουν μετά τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας τὴν 18 Νοεμβρίου 1966 ὁ Δοσίθεος ἀνεκοίνωσεν ἐγγράφως ἐπὶ λέξει τὰ ἔξῆς: «Ἀπεφασίσαμεν νὰ ζητήσωμεν ἐκ τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐτοκέφαλον. Τὴν ἀπόφασίν μας ταύτην ἔθεσαμεν ὑπ' ὅψιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβούλιου τῆς Μακεδονίας. Τοῦτο ἀφιέρωσε διὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα μίαν συνεδρίαν καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς ήμᾶς δτὶ δὲν σφάλλομεν ζητοῦντες τὸ ἐκκλησιαστικὸν αὐτοκέφαλον». Βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 2675 τῆς 10 Αὐγούστου 1967 μὲ θέμα «Αἴτησις τῆς Αὐτονόμου Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δπως δοθῇ αὐτῇ Αὐτοκέφαλον», δημοσιευόμενον εἰς τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν δργανον τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου «Glasnik» τ. 8-9 (1967), σ. 154-156.

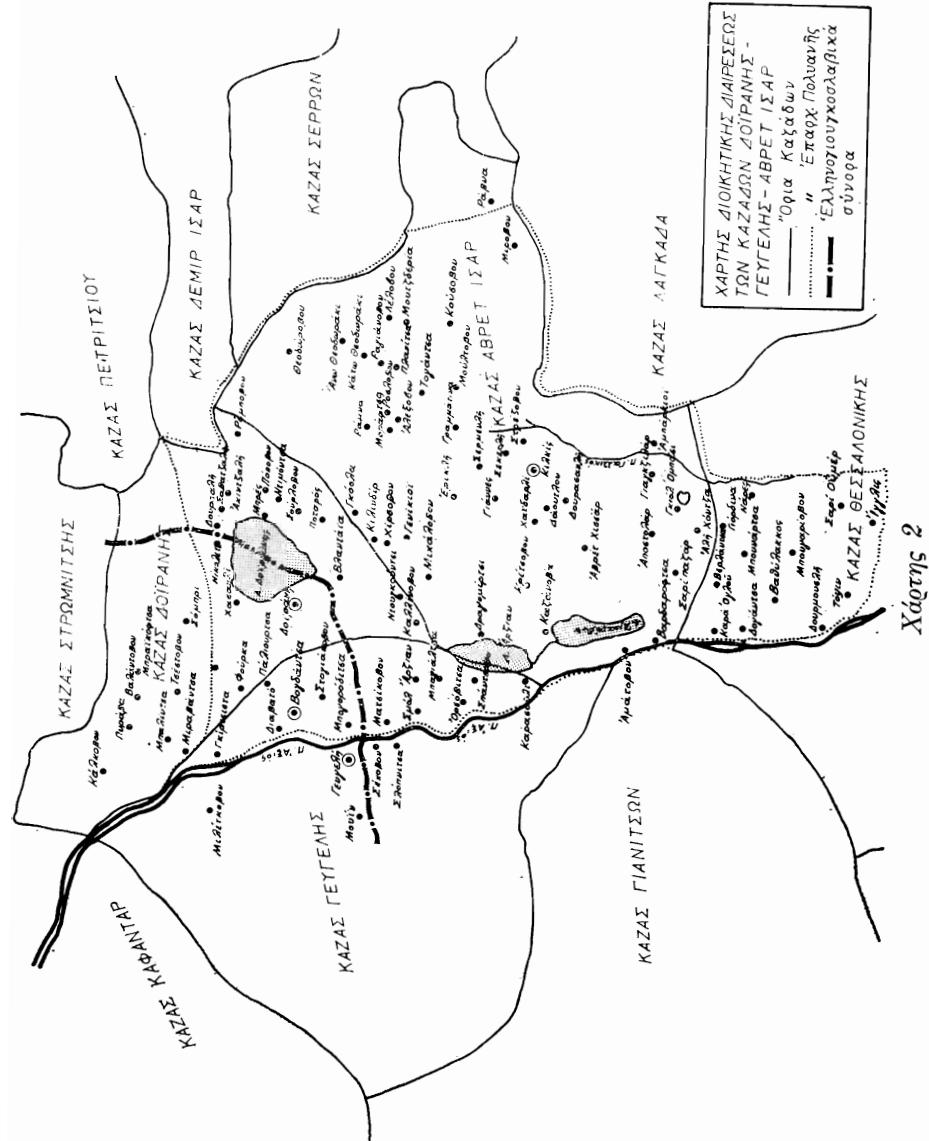
5. Ἡ παραχώρησις τοῦ αὐτοκέφαλου ὑπὸ τίνος μητροπολιτικῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐπίσκοποι ἀντιπροσωπεύουν ἀσήμαντον μειονότητα, ἐν προκειμένῳ 4 ἐπίσκοποι ἐκ τῶν 34 μελῶν, ἔρχεται εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κανόνας, οἱ

σίας¹, ἀλλὰ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἡ κατ' ἐπέκτασιν ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐν Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας ἐκπροσωπουμένης καὶ ὑπὸ τὴν οἰκοθεν νοούμενην προϋπόθεσιν τῆς ὁριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ θέματος ὑπὸ νέας Οἰκουμενικῆς Συνόδου². Ἐν προκειμένῳ Μήτηρ Ἐκκλησία ὑπὸ εὑρυτέραν ἔννοιαν

ὅποιοι τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου ἐντάσσουν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Βεβαίως εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὅποιας διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου συμμετέσχον ὅχι μόνον ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἵερεῖς καὶ λαϊκοί, τοῦτο ὅμως δὲν ἀλλάσσει τὴν κατάστασιν, διότι οἱ παρακαθήμενοι, ὡς εἶναι οἱ δεύτεροι, δὲν δύνανται νὰ νομοθετοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Βλ. 15ον κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 7ον καὶ 17ον κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωτοδευτέρας Συνόδου (861). Πρβλ. Α. Ἀ λι βιζ ἀ το ν, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθῆναι 1949, σ. 31, 311 καὶ 318. Εἰδικῶτερον ὅμως περὶ τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων ὁ ἐσωτερικός Καταστατικός της εἰς τὰ ἄρθρα 84 καὶ 85 καθορίζει τὰς ἀρμοδιότητας ταύτης, ὅπως π.χ. τὴν διαφύλαξιν καὶ πρόσδον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ τὴν ψήφισιν κανονισμῶν καὶ ἀποφάσεων, πλὴν πόρρω ἀπεχούσας τῆς δυνατότητος τῆς πλέον θεμελιώδους ἀποφάσεως περὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου.

1. Βλ. κανόνας 30ὸν Ἀποστολικόν, 12ον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 3ον τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Δι' αὐτῶν ἀπαγορεύεται αὐστηρᾶς ἡ ἀνάμιξις τῆς πολιτικῆς ἔξουσίας εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας προβλήματα καὶ τιμωρεῖται ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ὅποιος ἐπίζητε τὴν ἀνάμιξιν τῆς πολιτικῆς ἔξουσίας εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ὅχι μόνον διὰ καθαιρέσεως ἀλλὰ καὶ δι' ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πᾶς ὅστις μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνεῖ. Οἱ κανόνες οὗτοι τιμωροῦν αὐστηρᾶς καὶ τὰς προσπαθείας, ὡσαύτως, τῶν ἐπισκόπων νὰ ἀναμιγνύουν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς εἰδίκῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δργανώσεως. Πρβλ. Ἀ λι βιζ ἀ το ν, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, ἔ. ἀ., σ. 53, 132-143. Οἰκοθεν νοεῖται ἐν προκειμένῳ ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἔξουσία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προϋπόθεσις αὐτοκεφάλου, ἀκόμη καὶ διὰ κράτη, εἰς τὰ ὅποια διχριστιανισμὸς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἐπίσημος θρησκεία, πολὺ περισσότερον ἡ κοσμικὴ ἔξουσία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς κράτη, ὡς τὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς ὅποιας τὸ Σύνταγμα εἰς τὸ ἄρθρον 46 κηρύσσει τὴν θρησκείαν ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν ἐκάστου πολίτου, τὰς δὲ θρησκευτικὰς κοινότητας ἀνεξαρτήτους τοῦ κράτους, ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἱεροτελεστιῶν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Βλ. νόμους: 7/27-5-1953 καὶ 10/10-3-65. Πρβλ. Ἀ. Ἄ γε λ ο π ο ύ ο ν, Ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 278 κ.ἔ. Τοῦ αὐτοκέφαλον, ἔ.ἀ., σ. 53-54.

2. Βλ. κανόνας: Ἀποστ. 34· Α' Οἰκουμ. Συνόδου 4, 6, 7· Β' Οἰκουμ. Συνόδου 2, 3· Γ' Οἰκουμ. Συνόδου 8· Δ' Οἰκουμ. Συνόδου 28· Τρούλου 34, 39· Ἀντιοχ. 9· Καρθ. 56· Πρωτοδευτ. 15. Ἐκ τῶν κανόνων τούτων ἔξαγονται τὰ κάτωθι: Πρῶτον, αἱ κατώτεραι ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ εἰς θέματα γενικωτέρου χαρακτῆρος ἔξαρτῶνται ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀρχὴ ὅτι «οιδεῖς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἔτερον μείζονα δικαιώματα, ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος κατέχει» κατέστη πλέον νομικὸν ἀξιώματος εἰς ἄπαντα τὰ θετικὰ δίκαια, εἰσῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν 82αν διάταξιν τοῦ Νομοκάνονος εἰς τὸ Μέγα Τυπικόν καὶ ἐπέχει θέσιν θεμελιώδους ἀρχῆς δι' ἀπασαν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐπὶ τῇ βάσει, λοιπόν, τῶν ἀρχῶν τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ θετικοῦ δικαιού αὐτοκέφαλον οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἔωτόν. Δεύτερον, αἱ Σύνοδοι Ἱεραρχίας τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ κυρίως αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, εἰς τὰς ὅποιας ἔχει συγκεντρωθῆ ἡ πληρότης τῆς ἀποστολικῆς ἔξουσίας, καθορίζουν τὰς προϋποθέσεις παραχωρήσεως τοῦ αὐτοκεφάλου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἴστο-

Χάρτης 2

είναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον γενικώτερον ὡς θεσμὸς καὶ εἰδικώτερον ὡς ἡ ἐκχωρήσασα τὰς μητροπόλεις ταύτας ἀρχὴ εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ τῇ βάσει συγκεκριμένης Συνοδικῆς Ἀποφάσεως (1920) καὶ Συνοδικοῦ Τόμου (1922), ὑπὸ στενοτέραν δὲ ἔννοιαν τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, δργανικὸν τμῆμα τοῦ διοίου μετὰ τὴν ἐκχωρησιν κατέστησαν αἱ περὶ οὐ διόγος μητροπόλεις. "Ἐνεκα τῶν θεμελιωδῶν τούτων νομοκανονικῶν συμφωνιῶν καὶ δεσμεύσεων ἡ αὐτοκαλουμένη «Μακεδονικὴ» Ἐκκλησία ἐκηρύχθη «Σχισματικὴ θρησκευτικὴ δργάνωσις» ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὡς τοιαύτην ἀπεδέχθη τὸ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ μετ' αὐτὸ σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία¹.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία είναι μία καὶ καθολικὴ· διὰ τοῦτο ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία ἐνεργεῖ ὅχι ὡς ἀπολύτως κεχωρισμένη ἐνότης, ἀλλ' ὡς τμῆμα τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, ἐνεργεῖ ἐξ δονόματός της καὶ τείνει νὰ μείνῃ εἰς ὄδιακοπον ἐνότητα πίστεως, διμοφωνίας καὶ ἀγάπης μετ' αὐτῆς. Ἀλλὰ διόγος τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν προῆλθεν ὡς ἀποτέλεσμα πρακτικῆς ἀνάγκης, κατ' ἀκολουθίαν τῆς βασικῆς ἀρχῆς «τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰωθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐδαφικῆς διαφοροποιήσεως, δπως π.χ. δημιουργία ἀνεξαρτήτου κράτους ἢ ἐπέκτασις καὶ ἐπαύξησις προϋπάρχοντος, δπως συνέβη μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Ἡ οὐσιώδης αὕτη προϋπόθεσις τοῦ αὐτοκεφάλου ὠδήγησε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς χειραφετήσεως τῶν εἰς τὸ σερβικὸν κράτος περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν του κατὰ τὸ 1920², ἔκτοτε δμως οὐδεμία ἐδαφικὴ διαφοροποίησις συνετελέσθη

ρία μαρτυρεῖ ὅτι οἰαδήποτε ἄλλη διαδικασία ἀποκτήσεως τοῦ αὐτοκεφάλου ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει δέον δπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀνωτέρω θεμελιώδη κανονικήν ἀρχήν. Καὶ τρίτον, οἱ ιεράρχαι τμῆματος αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν συνέρχωνται εἰς Σύνοδον ἢ συνιστοῦν συγκεκριμένην Σύνοδον, δὲν δύνανται μόνοι τῶν νὰ ἀνακηρύξουν τὸ τμῆμα τοῦτο εἰς αὐτοκέφαλον ἄνευ τῆς βουλήσεως τῆς Μητρός Ἐκκλησίας· ὅλως διδηγοῦνται εἰς Σχίσμα. Πρβλ. καὶ Γενναδίου Ἡλιουπόλεως, Τὸ Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, «Ὁρθοδόξια», τ. 5 (1930), σ. 37-41.

1. Ἄ. Ἀγλοπούλου, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἔ.α., σ. 56.

2. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» τ. 4 (1920), σ. 602-603: «...Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ περὶ τοῦ θεοσώστου προκειμένου Βασιλείου τῆς Σερβίας, τοῦτο τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς προγενομένους Βαλκανικοὺς πολέμους τῶν σωτηρίων ἐτῶν 1912 καὶ 1913 καὶ μετὰ τὸν ἄρτι λήξαντα μέγαν γενικὸν πόλεμον ἐδαφικᾶς ἐπεκταθὲν καὶ ἐπαυξηθὲν καὶ εἰς ἕν τοῦ Ηνωμένου Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων μεγαλυνθέν, συμπεριέλαβεν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ καὶ τὰς ἔξης ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τελούσας ἐπαρχίας, ἥτοι τὰς Μητροπόλεις Σκοπίων, Ρασκοπρεσένης, Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, μέρος τῆς Μητροπόλεως Βοδενῶν, τὴν Ἐπισκοπὴν Πολυανῆς, τὴν Μητρόπολιν Στρωμνίτσης καὶ τὰς ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἐρζεγοβίνῃ Μητροπόλεις Βόσνης, Ερσεκίου, Σβορνικίου καὶ Βανιαλούκας

εἰς τὸ Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, τὸ ὄποιον ἀργότερον ἥλλαξε μόνον τὴν δνομασίαν του ἀποκληθὲν Γιουγκοσλαβία. Αἱ ἐντὸς τῆς μεταπολεμικῆς Γιουγκοσλαβίας συνταγματικαὶ καὶ διοικητικαὶ μεταβολαὶ, ἐκ λόγων καθαρῶς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ φυλετικῆς σκοπιμότητας προελθοῦσαι (εξ Ὀμόσπονδοι Δημοκρατίαι, ἐν οἷς καὶ ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας»), οὐδεμίαν ἀναλογίαν, σχέσιν ἢ συγγένειαν δύνανται νὰ ἔχουν εξ ἐπόψεως οὐσίας πρὸς τὴν βασικὴν κανονικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς συμμεταβολῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Ἐπομένως, καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων ὅτι τὸ αὐτοκέφαλον δύναται νὰ θεμελιωθῇ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «ἡ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁμόσπονδον τμῆμα κράτους μὲ περιωρισμένας δικαιοδοσίας»¹, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον διὰ λόγους πρακτικῆς ἀνάγκης κατ' ἄκραν οἰκονομίαν παρέσχε τὸ 1959 ἥδη ἐπισήμως διοικητικὴν αὐτονομίαν εἰς τὰς μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων, καίτοι καὶ ἡ παραχώρησις ἐκείνη τοῦ αὐτονόμου καθεστῶτος διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἦτο ἀντικανονική, καθὼς πρὸ ἔτους (Μάϊος τοῦ 1958) ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσηγητὴς κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας εἶχεν ἀποφανθῆ² καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Μαΐου 1966 ἐδέχθη, ἀποφασίσασα τὴν ἐπαναφορὰν τῶν μητροπόλεων τούτων εἰς τὸ πρὸ τοῦ 1959 κανονικὸν καθεστώς, ἥτοι τὴν πλήρη ἐνσωμάτωσιν αὐτῶν εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον³.

Τέλος, ἡ ἐν δνόματι δῆθεν ἴστορικῶν τινων δικαίων αἰτιολογίᾳ τοῦ αὐτοκεφάλου μὲ τὸν ἴσχυρισμὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὴν δνομασίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος ὑπῆρξεν αὐτοκέφαλος ἐπὶ 800 ἔτη, εἶναι ἀναληθὴς διὰ δύο λόγους: Πρῶτον, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος οὐδέποτε ὑ-

καὶ Βιχάτσης, ὅμοίως δὲ ἐν τοῖς ὄριοις τοῦ ἐνιαίου τούτου βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων συμπεριελήφθησαν καὶ αἱ Αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τοῦ Καρλοβιτσίου καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ὡς καὶ αἱ δύο ἐν Δαλματίᾳ ἐπαρχίαι τῆς Ζάρας καὶ τοῦ Καττάρου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, ὑπ' ὅψει ἔχον... τὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα θέσμια, καθ' ἀ τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰωθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς... προφόρων διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπεδέξατο μὲν καὶ ἐνέκρινε καὶ ἐπευλογεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀτ' αὐτοῦ χειραφέτησιν καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν Αὐτοκέφαλον Ἡνωμένην ὀρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν τῶν μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτὸ διατελουσῶν καὶ ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἐπαρχῶν, ἀναγνωρίζει δὲ καὶ τὴν ἀνακηρυχθεῖσαν ἔνωσιν....».

1. Α γ γ ε λ ο π ο ύ λ ο ν, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἔ.ἀ., σ. 59. Πρβλ. ΙΙ i e v s k i, Avtokefalnosta, ἔ.ἀ., σ. 121 κ.ἔ., 125, 131, 132, 141, 163 κ.ἔ.

2. Ι I i e v s k i, Avtokefalnosta, ἔ.ἀ., σ. 137.

3. Τ ο υ α ὑ τ ο υ, αὐτόθι, σ. 158.

πήρξεν αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, οὔτε κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον, οὔτε ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους, Σέρβους καὶ Τούρκους, οὔτε δὲ καὶ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, παρεχώρησεν ἡ ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὴν αὐτοκέφαλον. Καὶ δεύτερον, οὐδεμίᾳ δύναται νὰ γίνῃ σύγκρισις μεταξὺ τῆς λεγομένης Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, ὅπως περὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Πεκίου εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σερβικὸν κράτος, ὡς καὶ τὸ νῦν Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, εἶχον σερβικὸν χαρακτῆρα, ἀνεφέροντο εἰς τὴν Σερβίαν καὶ οἱ προκαθήμενοι αὐτῶν εἰς τοὺς τίτλους των ἐδήλουν τοῦτο. Ὁ Ἀγιος Σάββας Νεμάνια ὑπέγραψεν ὡς «Ἀρχιεπίσκοπος πασῶν τῶν Σερβικῶν καὶ τῶν Παραθαλασσίων χωρῶν». Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος, ἐν τῷ μεταξύ, ἥτο ἑλληνικὴ μὲν Ἑλληνας ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν καὶ οὐδέποτε εἶχεν ἐξ ἐπόψεως ἔθνικῆς συνθέσεως τῆς περιοχῆς της καθαρῶς σλαβικὸν «μακεδονικὸν» χαρακτῆρα μὲ τὴν σημερινὴν ἔρμηνείαν τοῦ ὄρου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἴστορικῶν τῶν Σκοπίων, οὔτε καὶ ἐκαλεῖτο «μακεδονική», καθὼς δύναται νὰ διαπιστωθῇ ἐκ τῶν τίτλων καὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν Ἀρχιεπισκόπων Ἀχρίδος¹.

1. Πρβλ. E. Golubinskiij, Kratkij očerk istorii pravoslavnih Cerkvej bolgarskoj, serbskoj i ruminskoj ili moldo-valaškoj (=Σύντομος ιστορία τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρικῆς, Σερβικῆς καὶ Ρουμανικῆς ή Μολδοβλαχικῆς), Μόσχα 1871. H. Geler, Der Patriarchat von Achrida, Leipzig 1902. St. Novaković, Ohridska arhiepiskopija u početku XI veka (=Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰώνος), εἰς «Glasnik» SKA, τ. 76 (1908), σ. 1-62. I. Negarоv, Istorija na Ohridskata Arhiepiskopija-Patriarsija od padanieto pod Turcite do nenoto unistozenie 1394-1767 (=Ιστορία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς-Πατριαρχείου Ἀχρίδος ἀπὸ τῆς πτώσεως εἰς τὸν Τούρκους μέχρι τῆς καταργήσεως 1394-1767), Sofija, 1932. K. Delikavna, 'Istorički smještaši' prema tih 'Arhiepiskopiji' 'Achridijskim, Paraprätima' tov G' tómu Pateriarhikánu 'Egyptrafanom, Kowostaninovúpolis' 1905, σ. 929-1058. M. Đumitru, Tà perì τῆς Αὐτοκεφάλου 'Αρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ιουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ Βουλγαρίας, 'Αθήναι 1859. Γ. Kovidára, Perì τὴν Ιστορίαν τῶν Μητροπόλεων Βορ. Ἐλλάδος καὶ τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων κατὰ τὸν Θ', I, καὶ IA' αἰώνα, «Θεολογία», τ. 23 (1952), σ. 87-94 καὶ 236-238. A. Tachiaou, Perì καταργήσεως τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Πεκίου ἐπὶ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 46 (1963), σ. 202-211. 'Εξαίρεσιν ἀποτελοῦν οἱ σύγχρονοι ἐκκλησιαστικοὶ ιστορικοὶ συγγραφεῖς τῶν Σκοπίων, οἱ όποιοι προσπαθοῦν νὰ εὑρουν κάποιον συνδετικὸν κρίκον μεταξύ τῆς σημερινῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῶν Σκοπίων καὶ τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, τὸν μόνον δὲ τὸν ὅποιον ἐπικαλοῦνται καὶ οὐδένα πλέον, εἶναι ὅτι ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς «Μακεδονικῆς» Ἐκκλησίας ἐγένετο εἰς Ἀχρίδα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, καίτοι ἡ προύποθεσις αὐτὴ τοῦ αὐτοκεφάλου είναι ἄγνωστος καὶ πρωτάκουστος εἰς τὴν Ὀρθοδόξον Ἐκκλησίαν. Bl. Ilievski, Antokefalnosta, ē.ā., σ. 25-62, ὅπου ἀναληθής ἔκθεσις περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων.

Ἐν συμπεράσματι, δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ Μακεδονικὸν Ζήτημα ἐκκλησιαστικῶς δὲν εἶναι ἐθνικὸν θέμα οὔτε τῆς Ἐλλάδος, οὔτε τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀλλὰ διορθόδοξον καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς συνισταμένης τῆς δρθοδόξου κανονικῆς τάξεως, καὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, οὕτινος τμῆμα, κατὰ νομοκανονικὴν παραχώρησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ. Τὸ θέμα ἔρρυθμίσθη ἐκκλησιαστικῶς διὰ τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1922. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ πραξικοπηματικὴ αὐτοανακήρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων, κατ' Ἰούλιον τοῦ 1967, εἶναι ἔξι ἐπόψεως κανονικοῦ ἀλλὰ καὶ θετικοῦ δικαίου ἀντικανονική, ἐπανεισάγει τὴν αἵρεσιν τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τέλος ἐλέγχεται ἴστορικῶς ἀνακριβῆς ὁ συσχετισμὸς τοῦ αὐτοκεφάλου τούτου πρὸς τὸ ἀνύπαρκτον τῆς πάλαι ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, δι’ ὃ καὶ ἐκηρύχθη ἡ μητροπολιτικὴ περιφέρεια Σκοπίων ὡς σχισματική. Ἡ μόνη δρθὴ λύσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐκτροπῆς εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ ἀγνοηθὲν νομοκανονικὸν καθεστώς τοῦ 1920/1922 ἥ, κατ’ ἄκραν οἰκονομίαν, εἰς τὸ αὐτοδιοίκητον καθεστώς τοῦ 1959 ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγκρίσει τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, δργανικὸν τμῆμα τοῦ ὅποιου τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ, κατόπιν καὶ τῆς σχετικῆς συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἐκχωρησάσης ἀρχῆς, δυνάμει τῶν συμπεφωνημένων κατὰ τὰ ἔτη 1920 καὶ 1922.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

RÉSUMÉ

Athanase Angelopoulos, Le régime ecclésiastique des métropoles de la Macédoine du Nord de 1912 jusqu'à nos jours.

L'application du principe fondamental canonique «τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἴωθε συμμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς» au Patriarcat Oecuménique d'assurer opportunément la substance canonique aux métropoles de la Macédoine au cours des guerres balканiques des années 1912, 1913, après la délibération du pays du jug Othoman.

Le Patriarcat Oecuménique concéda les métropoles de la partie nord de la Macédoine et plus spécialement celles de Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Στρωμνίτσης ainsi que quelques sections des épiscopats de Πολυανῆς et Βοδενῶν, métropoles qui du point de vue géographique furent incorporées au «Royaume Uni des Serbes, Croates et Slovènes» à l'Église Serbe. La Décision Synodique de 1920 et le Tome Synodique de 1922 arrangea définitivement le régime ecclésiastique des métropoles en question et toutes le Églises Orthodoxes approuvèrent cet arrangement.

Or la proclamation arbitraire de l'épiscopat de Scopje en église autocéphale en 1967 fut considérée, du point de vue de droit canonique et droit positif comme antiréglementaire et illicite, elle reintroduit suivant l'exemple de l'Exarchat Bulgare, l'hérésie de l'ethnophyletisme dans l'Église Orthodoxe. Le rapprochement de cette proclamation à celle de l'exarchéché d'Ochride, proclamation qui n'eut jamais d'ailleurs existée, fut considéré comme inexact du point de vue historique. La région métropolitaine de Skopje fut considérée comme schismatique.

Seul le retour de l'église de Skopje au régime canonique de 1920 et 1922 ou au moins au régime autonome de 1954, aurait pu arranger cette déviation de l'église de Skopje. Cette solution ne serait valable que si elle était approuvée par le Synode de l'Hiérarchie du Patriarcat Serbe dont les métropoles de la Macédoine du Nord et de Skopje, en Serbie, font légalement partie, tout en ayant le consentement du Patriarcat Oecuménique en vertu des conventions des années 1920 et 1922.